

Αισχύλος

Από την Live-Pedia.gr

Τραγικός ποιητής από τους μεγαλύτερους των αιώνων, συγγραφέας τραγωδιών. Γεννήθηκε στην Ελευσίνα το 525 π.Χ. και πέθανε στη Γέλα της Σικελίας το 456 π.Χ. Πατέρας του ήταν ο ιερέας Ευφορίωνας και αδελφός του ο Κυναίγειρος που πολέμησε και σκοτώθηκε ηρωικά στο Μαραθώνα. Ο Αισχύλος είχε δυο παιδιά τον Ευφορίωνα και το Βίωνα που και αυτοί ήταν τραγικοί ποιητές.

Τα Ελευσίνια Μυστήρια τον βοήθησαν στην ανάπτυξη του θρησκευτικού συναισθήματος και στάθηκε ο αληθινός δημιουργός και ο αναμορφωτής του αρχαίου θεάτρου. Στα εικοσιπέντε του χρόνια παρουσιάστηκε σαν ηθοποιός και ποιητής και συναγωνίστηκε το Χοίριλο, τον Πρατίνο και το Φρύνιχο. Το καινούριο που έφερε στο θέατρο ήταν τα πολλά πρόσωπα, γιατί ως τότε το κάθε έργο παιζόταν από ένα μονάχα, τον υποκριτή. Είναι ο πρώτος που σκέφτηκε την σκηνογραφία και διακρίθηκε σαν ποιητής, μουσικός, ηθοποιός, σκηνοθέτης, σκηνογράφος, δάσκαλος του χορού, αρχιτέκτονας, μηχανικός.

Οι περσικοί πόλεμοι το 495 π.Χ. σταμάτησαν την παραγωγή του και στη μάχη του Μαραθώνα πληγώθηκε βαριά. Πολέμησε στη Σαλαμίνα, στο Αρτεμίσιο, στις Πλαταιές και καλεσμένος από τον τύραννο των Συρακουσών τον Ιέρωνα το 471 π.Χ. πήγε στη Σικελία για να γυρίσει στην Αθήνα το 469 π.Χ. Όταν για δεύτερη φορά έφτασε στη Σικελία, πέθανε στη Γέλα στην ηλικία των εβδομήντα χρόνων.

Ο Αισχύλος, γιος του Ευφορίωνα από την Ελευσίνα και μέλος αριστοκρατικής οικογένειας, γεννήθηκε το 525/4 π.Χ. Στα εφηβικά του χρόνια στάθηκε μάρτυράς της πτώσης των τυράννων και σε όλη του τη ζωή παρακολούθησε την ανάπτυξη της δημοκρατίας. Πολέμησε στο Μαραθώνα όπου ο αδελφός του Κυναίγειρος βρήκε ένδοξο θάνατο και ίσως και στη Σαλαμίνα. Ο Πausanias προσθέτει και το Αρτεμίσιο, χωρίς να μπορεί να αποδειχτεί ο ισχυρισμός αυτός. Πολλοί πιστεύουν ότι είχε μνηθεί στα Μυστήρια, με αφορμή σχετικό χωρίο του Αριστοτέλη. Δεν είναι βέβαιο τι ακριβώς εννοεί ο φιλόσοφος εκείνος στα "Ηθικά Νικομάχεια" όταν αναφέρει ότι ο Αισχύλος κατηγορήθηκε για αποκάλυψη των Μυστηρίων και ότι στη σχετική απολογία του είπε ότι δε γνώριζε πως αυτά που είπε δεν έπρεπε να τα ξεστομίσει. Ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς γράφει ότι αθώωθηκε γιατί απόδειξε πως δεν ήταν μνημένος. Πάντως η ψυχосύνθεσή του ήταν βαθιά θρησκευτική και πατριωτική. Η επίδραση των μεγάλων ιστορικών γεγονότων της εποχής του είναι φανερή στην πεποίθησή του για την υπεροχή της δικαιοσύνης και στις ιδέες του σχετικά με το θείο.

Το 496 άρχισε να συμμετέχει σε δραματικούς αγώνες. Για λίγα χρόνια, όπως φαίνεται, δεν πήρε μέρος σε κανέναν αγώνα. Ίσως πάλαιψε να κατακτήσει την Τέχνη του, να κυριαρχήσει στα μυστικά της, να αλλάξει ορισμένα πράγματα, όπως θα δούμε. Ίσως πάλι και να ήθελε να κατασταλάξει μέσα του ο σάλαγος της πρώτης εκείνης μεγάλης νίκης τους Ελληνισμού, δηλ. των ελευθέρων ανθρώπων εναντίον του δεσποτισμού της Ανατολής, να βγάλει τα αναγκαία συμπεράσματα και να παρακολουθήσει τις πολιτικές εξελίξεις που γίνονταν στην Αθήνα. Πάντως,

το 485 ή 484 π.Χ. παρουσιάζεται ξανά στους τραγικούς αγώνες και κερδίζει την πρώτη νίκη. Από τότε κρατά για πολύν καιρό τα πρωτεία.

Στο μεταξύ οι Πέρσες ξαναγύρισαν (480 π.Χ.) και ακολούθησε η καταστροφή της Αθήνας και η ναυμαχία της Σαλαμίνας. Και εδώ, όταν ο μικρός ευκίνητος στόλος των Ελλήνων συνέτριψε τον περσικό, ο Αισχύλος ήταν ανάμεσα στους αθάνατους πολεμιστές. Ο βιογράφος του μας λέγει ότι πήρε μέρος και στη μάχη των Πλαταιών, όπου οι Πέρσες νικήθηκαν οριστικά στην ξηρά και στη ναυμαχία κοντά στο Αρτεμίσιο.

Το 471 π.Χ. πήγε στις Συρακούσες της Σικελίας όπου τον είχε καλέσει ο τύραννος της πόλης Ιέρων, φίλος των Γραμμάτων και των Τεχνών. Εκεί βρίσκονταν, προσκαλεσμένοι - και αυτοί κατά τη συνήθεια της εποχής - ο Πίνδαρος και ο Σιμωνίδης. Λέγουν ότι έφυγε στις Συρακούσες ο Αισχύλος, γιατί νικήθηκε από το Σιμωνίδη σε αγώνα ελεγείας αφιερωμένης στους νεκρούς του Μαραθώνα - πράγμα απίθανο, αφού και οι δυο ποιητές φιλοξενήθηκαν μαζί από τον Ιέρωνα - ή γιατί νικήθηκε από το Σοφοκλή σε δραματικό αγώνα - πράγμα που έγινε αργότερα, όπως θα δούμε.

Άλλωστε, όταν ο Αισχύλος νικήθηκε κάποτε σε ένα δραματικό αγώνα, είπε ότι αναθέτει στο χρόνο (την κρίση) με την πεποίθηση ότι θα του φέρει την πρεπούμενη τιμή (αναγνώριση) - τόση εμπιστοσύνη είχε στην αξία της τέχνης του. Ένας πιθανός λόγος που έφυγε, ήταν γιατί κατηγορήθηκε ότι αποκάλυψε τα Ελευσίνια Μυστήρια από τη σκηνή. Αθώωθηκε, βέβαια, γιατί δεν ήταν μνημένος σε αυτά, όμως η πίκρα για την άδικη κατηγορία έμεινε.

Στις Συρακούσες έγραψε την τραγωδία "Αιτναίαι" για να τιμηθεί η ίδρυση από τον Ιέρωνα της πόλης Αίτνας, που την έκτισε στα ερείπια της καταστραμμένης από το ηφαίστειο Αίτνα Κατάνης. Ύστερα από ένα περίπου χρόνο (469 π.Χ.) ξαναγύρισε στην Αθήνα, όπου έμεινε ως το 458 π.Χ. συνέχεια. Το 468 π.Χ. νικήθηκε από το Σοφοκλή, το μαθητή του, γιατί κριτές του αγώνα ήταν ο Κίμων και οι εννέα συστράτηγοί του, που είχαν τότε γυρίσει από μία νικηφόρα εκστρατεία στη Θράκη, και όχι οι πέντε αγωνοδίκες που κληρώνονταν. Ο αγώνας πάντως ήταν σκληρός και το κοινό είχε μοιραστεί σε δυο αντίπαλα στρατόπεδα. Τον άλλον χρόνο όμως ο Αισχύλος κέρδισε ξανά την πρώτη νίκη με την τριλογία του "Λαίοις- Οιδίπους- Επτά επί Θήβαις" και το σατυρικό δράμα "Σφιγξ".

Από τότε μοιράζονταν τότε ο ένας και τότε ο άλλος, οι δυο μεγάλοι τραγικοί τη νίκη. Για τελευταία φορά νίκησε ο Αισχύλος το 458 π.Χ. με την τριλογία του "Ορέστεια" και το σατυρικό δράμα "Πρωτεύς":

"Επί άρχοντα Φιλοκλέους, Ολυμπιάδι ογδοηκοστή, πρώτος Αισχύλος Αγαμέμνονι, Χοηφόροις, Ευμενίσαι, Πρωτεί σατυρικώ, εχορήγει Ξενοκλής Αφινδεύς". Με τη νίκη του αυτή είχε κερδίσει ζωντανός 13 νίκες, γιατί μετά το θάνατό του κέρδισε τις πρώτες νίκες τρεις ή τέσσερις φορές, με έργα του που παραστάθηκαν με τις φροντίδες του γιου του Ευφορίωνα, που ήταν κι αυτός τραγικός ποιητής, όπως και ο άλλος του γιος Βίων.

Το 458 π.χ. έφυγε ξανά για την Σικελία και έμεινε στην πόλη Γέλα. Εκεί πέθανε το 456/5 π.Χ. ογδόντα περίπου χρονών. Στην πλάκα του τάφου του χαράχτηκε επίγραμμα που είχε ετοιμάσει μόνος του, λίγο πριν να πεθάνει, στο οποίο δεν κάνει καθόλου λόγο για το ποιητικό του έργο,

γιατί πάνω από όλα έβαζε το ότι πήρε μέρος στη μάχη εκείνη που έσωσε τον Ελληνισμό, δηλ. βάζει πάνω από όλα την πατρίδα και το καθήκον.

"Αισχύλον Ευφορίωνος Αθηναίων τότε κεύθει μνήμα καταφθίμενον πυροφόροιο Γέλας, αλκήν δι' ευδόκιμον Μαραθώνιον άλσος αν είποι και βαθυ χαιτή εις Μήδος επιστάμενος".

μετ: Αυτό το μνήμα της σιτοφόρου Γέλας κρύβει τα λείψανα του Αισχύλου του Αθηναίου του παιδιού του Ευφορίωνα, για τη δύναμή του μπορεί να πει το δάσος του Μαραθώνα και ο Μήδος με τα μακριά μαλλιά που καλά γνωρίζει.

Οι Αθηναίοι τιμούσαν πάντα τη μνήμη του μεγάλου τραγικού και τόσο τον θαύμαζαν, που έκαναν ειδικό ψήφισμα να παίρνουν μέρος στους δραματικούς αγώνες χορηγοί με έργα του Αισχύλου.

Για να τον τιμήσουν ανάθεσαν στο γιο του Ευφορίωνα να παρουσιάσει τις άπαιχτες βραβευμένες τραγωδίες του κι αποφάσισαν να παιχτούν ξανά οι τραγωδίες του που είχαν παρουσιαστεί στο θέατρο. Εκατό χρόνια αργότερα, στο θέατρο του Διονύσου στήθηκε το χάλκινο άγαλμά του, φανέρωμα τιμής και μνήμης.

Από τις 82 τραγωδίες που αποδίδονται στον Αισχύλο, σώζονται μόνον επτά. Παραθέτουμε ανάλυσή τους:

Οι "Πέρσαι"

Είναι η αρχαιότερη από τις σωζόμενες τραγωδίες και αποτελούσε το δεύτερο μέρος μιας τριλογίας. Τα άλλα δύο μέρη ήταν ο "Φινεύς" και ο "Γλαύκος". Η υπόθεση του έργου δεν είναι παρμένη από μυθολογικές παραδόσεις αλλά από την ιστορία, μοναδική εξαίρεση σε ολόκληρη την αρχαία ελληνική τραγωδία. Άλλη ιδιοτυπία είναι το γεγονός ότι ενώ συνήθως τα τρία μέρη μιας τριλογίας συνδέονται μεταξύ τους, αυτό δε συμβαίνει στην περίπτωση των "Περσών". Ο Αισχύλος πραγματεύεται το ιστορικό του θέμα με κάποια ελευθερία. Το πατριωτικό φρόνημα παίζει εδώ σημαντικό ρόλο ενώ η δράση διακρίνεται για την αρχαϊκή της απλότητα. Το έργο αρχίζει με το χορό των Περσών συμβούλων που ανησυχούν επειδή δεν έλαβαν καθόλου ειδήσεις από την εκστρατεία του Ξέρξη στην Ελλάδα. Σε λίγο μπαίνει η μητέρα του Πέρση βασιλιά, που τους διηγείται ένα δυσσίωνο όνειρο. Ο αγγελιοφόρος έρχεται ύστερα για να αναγγείλει την καταστροφή του στόλου στη Σαλαμίνα. Η επιστροφή του ταπεινωμένου Ξέρξη και οι θρήνοι του χορού και του ίδιου του βασιλιά ολοκληρώνουν την εικόνα της εθνικής καταστροφής. Η επίκληση στο πνεύμα του Δαρείου δεν αποτελεί απλό εντυπωσιακό τέχνασμα, αλλά χρησιμοποιείται από το δραματουργό για να διατυπωθεί από το στόμα του γέρου μονάρχη ο υπέρτατος ηθικός νόμος. Οι "Πέρσαι" παραστάθηκαν το 472 π.Χ.

Οι "Ίκέτιδες"

Αρχίζουν και πάλι με το χορό που εκφωνεί συνολικά περίπου τους μισούς στίχους όλου του έργου. Η υπόθεση αναφέρεται τις, 50 κόρες του Δαναού, τις Δαναΐδες, που φεύγοντας μαζί με τον πατέρα τους από την Αίγυπτο ζητούν καταφύγιο στο Άργος, την πατρίδα των προγόνων τους, για να αποφύγουν το γάμο με τα εξαδέλφια τους (τους 50 γιους του Αιγύπτου). Ο βασιλιάς του Άργους καταφεύγει στην κρίση του Δήμου, που αποφαινεται υπέρ της παροχής ασύλου στις 50

ικέτιδες. Ο Αιγύπτιος απεσταλμένος που έρχεται να τις πάρει δεν κατορθώνει να τις αποσπάσει από τους βωμούς όπου έχουν καταφύγει. Το έργο τελειώνει με ύμνους των Δαναϊδών προς τους θεούς για την σωτηρία τους.

Οι "Επτά επί Θήβαις"

Είναι το τρίτο μέρος μιας τριλογίας, που αναφέρεται στη μοίρα των Λαβδακιδών. Τ' άλλα δύο μέρη ήταν ο Λάιος και ο "Οιδίπους". Η πλοκή είναι και εδώ απλή, αλλά το έργο δεν αρχίζει με τον χορό παρά με μια προλογική σκηνή. Η τραγωδία προχωρεί βαθμιαία προς την κορύφωσή της° την απόφαση του Ετεοκλή να υπερασπίσει τη Θήβα εναντίον των επτά αρχηγών στους οποίους περιλαμβάνεται και ο αδελφός του Πολυνείκης. Τελικά η κατάρα του Οιδίποδα φέρνει το φρικτό της αποτέλεσμα° τα δυο αδέλφια αλληλοσκοτώνονται, αλλά η πόλη σώζεται από την καταστροφή.

"Ο Προμηθέας Δεσμώτης"

Αποτελεί το δεύτερο μέρος μιας τριλογίας που ασχολείται με τον ηρωικό τιτάνα, που δε δίστασε να κλέψει τη φωτιά από τους θεούς για να την προσφέρει στους ανθρώπους. Το έργο αρχίζει με τον Προμηθέα, δεμένο στον Καύκασο, να δέχεται τις επισκέψεις του χορού των Ωκεανίδων, του ίδιου του Ωκεανού, της Ηώς και τέλος του Ερμή, που προσπαθεί να του αποσπάσει κάποιο μυστικό που απειλεί την εξουσία του Δία. Η δράση είναι ελάχιστη και το μεγαλύτερο μέρος της τραγωδίας καλύπτεται από τις αφηγήσεις του Προμηθέα και τις προφητείες του. Το τραγικό μεγαλείο του έργου βρίσκεται στην αδιάκοπη αντιπαράθεση της ακατανίκητης δυνάμεως του Δία από το ένα μέρος και της απαρασάλευτης θέλησης του Προμηθέα από το άλλο. Στο τέλος ο ήρωας βυθίζεται στα Τάρταρα για να συνεχιστεί εκεί το μαρτύριό του.

Από την "Ορέστεια"

την καλύτερη, ίσως, τριλογία του Αισχύλου, σώζονται και τα τρία μέρη. Το πρώτο έργο, ο "Αγαμέμνων", αναφέρεται στο φόνο του αρχιστράτηγου των Ελλήνων στον Τρωικό πόλεμο, μετά την επιστροφή του στις Μυκήνες. Η διαγραφή των χαρακτήρων εδώ είναι πιο πολύπλοκη. Η προσπάθεια της Κλυταιμνήστρας να μπει στο μοιραίο λουτρό διαγράφεται αριστοτεχνικά, ενώ ακόμη και τα λιγότερο σημαντικά πρόσωπα του έργου διαγράφονται πιο φυσικά, πιο ανθρώπινα.

Οι "Χοηφόροι"

Περιλαμβάνουν μιαν αναγνώριση και ένα δόλο. Κύριο θέμα εδώ είναι η εκδίκηση. Ο Ορέστης, μεγάλος πια, επιστρέφει από την εξορία, για να τιμωρήσει την μητέρα του. Με τη βοήθεια της αδελφής του Ηλέκτρας, που τον αναγνωρίζει, πετυχαίνει τελικά το σκοπό του. Γίνεται όμως συνάμα και μητροκτόνος. Η πιο αριστοτεχνική σκηνή του έργου είναι όταν τα δύο αδέλφια, μαζί με το χορό, καλούν σε βοήθεια το πνεύμα του νεκρού Αγαμέμνονα.

Οι "Ευμενίδες"

Είναι ένα έργο θεών. Όλα τα πρόσωπα, ακόμη και ο χορός, ανήκουν στον κόσμο των θεοτήτων. Η τραγωδία είναι γεμάτη από εντυπωσιακές και εκπληκτικά ποικίλες σκηνές. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν ο χορός των Ερινύων γύρω από τον Ορέστη, όταν τραγουδούν τα μαγικά τους τραγούδια ή όταν, στο τέλος εμφανίζεται η Αθηνά στη δίκη που γίνεται στον Άρειο

Πάγο. Ο Ορέστης αθρώνεται με την ψήφο της θεάς, που είναι υπέρ του κατηγορουμένου, αλλά οι Ερινύες εξοργίζονται για την απόφαση αυτή, που ευνοεί ένα μητροκτόνο. Τέλος, η Αθηνά εξευμενίζει τις περιέργες αυτές θεότητες που μεταβάλλονται σε "Ευμενίδες".

Ο Αισχύλος χρησιμοποίησε και δεύτερο υποκριτή (ηθοποιό), ενώ ως τότε υπήρχε μόνον ένας. Περιόρισε τα χορικά μέρη της τραγωδίας. Στην αρχή χορικά και διαλογικά μέρη ήταν σχεδόν ισοδύναμα, αργότερα όμως βλέπουμε ότι τα διαλογικά απλώνονται πολύ περισσότερο και η τραγωδία παίρνει την οριστική της μορφή.

Ακόμη, ενώ πριν οι τραγωδίες ήσαν μικρά αυτοτελή δράματα, αυτός κατόρθωσε να τις ενώσει, με το να αντιμετωπίζει και στις τρεις τραγωδίες της τριλογίας ένα πρόβλημα ηθικό, και έτσι τις βλέπει ο θεατής σαν ένα σύνολο. Έπαιρνε δηλ. ένα μύθο που ήταν γνωστός και πάνω σ' αυτό θεμελιώνει την υπόθεση και των τριών τραγωδιών του. Τέταρτο (τετραλογία) ήταν το σατυρικό δράμα, που είχε ως σκοπό να ξαναφέρει το γέλιο και τη χαρά στις ψυχές των ακροατών, που είχαν συγκλονισθεί από τη φοβερή τύχη των ηρώων στις τραγωδίες. Λέγουν ακόμη, ότι ο Αισχύλος βελτίωσε τα σκηνικά μέσα της παράστασης (εκκυκλήματα, περιάκτους, μηχανές, εξώστρας, προσκήνια, βροντεία, κεραυνοσκοπεία, θεολογεία, γερανούς, κοθόρνους και άλλα). Ο ίδιος εξάλλου ήταν και μελοποιός (σύνθετε δηλ. τη μουσική των έργων του) και δάσκαλος του χορού και ηθοποιός.

Το βασικό χαρακτηριστικό της τέχνης του Αισχύλου είναι το μεγαλείο. Τα έργα του κινούνται μέσα στο χώρο των θεών και των ηρώων και τα πρόσωπά τους δεν είναι ούτε όπως έπρεπε να είναι (Σοφοκλής) ούτε πως είναι στην πραγματικότητα (Ευριπίδης). Το ανάστημά τους ορθώνεται πάντα επάνω από το ανθρώπινο και επιβάλλεται με τη μεγαλοπρέπεια και των πράξεών τους και των αποτελεσμάτων. Η πλοκή δεν εξελίσσεται με τη σύγκρουση ανάμεσα στα πρόσωπα του έργου, αλλά με τη σύγκρουση του ανθρώπου και της Ειμαρμένης, που κυβερνά τον κόσμο. Εκπρόσωποι της Ειμαρμένης είναι οι θεοί.

Ο άνθρωπος, λοιπόν, παλεύει με αυτούς και νικιέται πάντα. Αυτό δε θα πει βέβαια, ότι το έργο του κυριαρχείται από αφηρημένες ιδέες. Κάθε τραγωδία του (τριλογία μάλιστα) αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα και προσπαθεί να το λύσει. Και ο Αισχύλος ήταν ένας από τους πιο φωτισμένους ανθρώπους του καιρού του, που παρακολουθούσε τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις και έλεγε τη γνώμη του πάντα από τη σκηνή. Ούτε πάλι ότι η πλοκή και η δύναμη των προσώπων περιορίζονται, επειδή η σύγκρουση με την Ειμαρμένη είναι, κατά κάποιον τρόπο, προδικασμένη.

Εδώ, άλλωστε, φανερώνεται και η δύναμη της τέχνης του, γιατί επάνω από το γνωστό στον ακροατή μύθο, που παρουσιάζεται με αποκαλυπτικό τρόπο, στέκει το πρόβλημα, που δεν αντιμετωπίσε ο μύθος (ηθικής πάντα μορφής), παρά με την απλοϊκή αντίληψη της εποχής που δημιουργήθηκε. Στα διαλογικά του μέρη ξέρει ο ποιητής να κρατά όλη την ένταση της δραματικότητας με τη συγκλονιστικότητα της δράσης, τις πλούσιες λυρικές περιγραφές, που αλλάζουν συνεχώς και την έντονη διαγραφή του χαρακτήρα κάθε πρωταγωνιστή. Είναι ένας οραματιστής, που ξέρει το μυστικό να ζωντανεύει τις αφηρημένες ιδέες και ένας στοχαστής που σκύβει επάνω από τους αρχαίους μύθους και δημιουργεί για να χαρίσει στους ανθρώπους ένα

υψηλό ηθικό δίδαγμα. Ο Αισχύλος ήταν βαθύτατα θρησκευόμενος νους. Η στάση του όμως απέναντι στους θεούς ήταν μάλλον κριτική.

Τα θέματα που απασχόλησαν τον Αισχύλο στις τραγωδίες του, έδωσαν πνευματική τροφή και σε νεότερους ποιητές. Ο πανανθρώπινος συμβολισμός πολλών ηρώων του και η μεγαλοπρέπεια των συλλήψεών του δεν ήταν δυνατό να αφήσουν ασυγκίνητο το πνεύμα μεγάλων Ευρωπαίων δημιουργών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο "Προμηθεύς Λυόμενος" του Σέλλει (Shelley). Βέβαια ο τρόπος που πραγματεύεται το "λυρικό" του δράμα, όπως το ονομάζει, είναι εντελώς πρωτότυπος αλλά είναι φανερό σε κάθε στίχο ότι την αφορμή για τη σύνθεση του έργου του την πήρε ο Άγγλος ποιητής από τον "Προμηθέα" του Αισχύλου. Ιδιαίτερα στις δύο πρώτες πράξεις, οι αισχύλιες απηχήσεις είναι ιδιαίτερα έντονες.